

Samuel Bowles - Robert Boyer:

Egy bérvézérelt foglalkoztatási rezsim: jövedelemelosztás, munkafegyelem és aggregát kereslet a jóléti kapitalizmusban*

I. rész

E fejezet megvizsgálja a kapcsolatot egyrészt a bér és a foglalkoztatás, másrészt a munkaerőfeszítés, a termelékenység, a profitok és az aggnegált kereslet között. Ily módon kiegészíti az előző fejezetben hangsúlyozott kapcsolatot a profitabilitás és a beruházás között. Egy közös elméleti nézőpont különböző aspektusainak hangsúlyozásával ez a két fejezet együtt a tőkés fejlődés megértésének közös megközelítése legfontosabb jellemzőit formulázza meg.

I. Bevezetés: a Keynes-Marx szakadás és egy alternatíva

A tőkés világgazdaság második világháború utáni, történelmileg példátlan hosszú fellendülése zavarba hozta a közgazdászokat. Miért nőtt az egy főre jutó kibocsátás az 1950-1973-as periódusban az előző 130 év átlagánál háromszor gyorsabban.¹ Nem kevésbé zavarbaejtő ennek az aranykornak a késő 1960-as évekbeli felbomlása és a tartós globális instabilitás, a stagnáló életszínvonal és a magas munkanélküliség az 1970-es és 1980-as években.

E korszak megértésének és a tartós gazdasági bizonytalanság gazdaságpolitikai alternatíváinak kidolgozására ceti kísérleteket akadályozza azon két fő elméleti nézőpont közötti indokolatlan szakadás, amelyek felvetették a tőkés gazdaság instabilitásának és válságainak problémáját, azaz, amelyek rendre az aggnegált keresletre és az osztálykonfliktusra koncentráltak. A keynesi hagyomány a termékpiacokra és azokra a makroökonómiai problémákra összpontosít, amelyek ezen piacok teljes foglalkoztatási szint melletti megtisztulásának kudarcaival kapcsolatosak. A marxi hagyományokon belüli modellek az osztálykonfliktus hangsúlyozásával a munkapiacra illetve azokra a következményekre összpontosítottak, amelyek a piacok megtisztulásakor a tőkét gyengítik.

* A fordítás eredetije in. Marglin- S. A és Schor, J. B. (eds.) *The Golden Age of Capitalism*, Clarendon Press, Oxford 1990, pp.187-217. A tanulmányban többször idézett – ugyanebben a kötetbe 4. fejezetként felvett – Marglin, S. A. és Bhaduri, A. *Profits Squeeze and Keynesian Theory* c. tanulmány fordítása megjelent: Fordulat 1993 Tél, pp. 46-74. (A szerk.)

¹ 12 fejlett tőkés ország átlagában Maddison becslése szerint az egy főre jutó bruttó hazai termék évi 3,8 %-kal nőtt 1950-1973 között, és évi 1,19 %-kal 1820-1950 között (Maddison. 1982. 4.7 tábla).

Ezért e nézetek szerint a felhalmozási folyamat két különböző fajta nehézség következtében akadhat meg: elégtelen aggregát kereslet miatt: vagy a magas foglalkoztatás melletti profitcsökkenés miatt. Az előbbi aspektust bőségesen vizsgálták az általunk "Keynes-Kalecki hagyományon belüliek"-nek nevezett elemzők, míg az utóbbit elsősorban azok a közgazdászok tanulmányozták, akiket a "munkafolyamat-iskola"-hoz tartozónak neveztek és a marxi tradícióban belül tevékenykedtek. Míg Marx elmélete a tőkés dinamikát illetően figyelembe veszi az instabilitás, és a stagnálás mindkét forrását- az értéktöbblet realizálásának válságait és az értéktöbblet termelésének válságait - a legújabb elméleti művek elszigetelten vagy az egyik, vagy a másik szílat fejtik ki.²

A munkafolyamat-iskola és a Keynes-Kalecki tradíció kölcsönös elszigeteltségének szerencsétlen következményei sehohsem olyan nyilvánvalóak, mint a fejlett tőkés országok második világháború utáni fellendülése és annak végkimerülése értelmezésében.³ Ha a munkafolyamat-iskola által előnyben részesített magas foglalkoztatás melletti profitcsökkenés meggyőző magyarázatot is ad a termelési lassulásra, a bérrobbanásra és legalább néhány főbb országban a profitráta süllyedésére a késő 1960-as és a korai 1970-es években, akkor bizonyosan nem tudja megmagyarázni, hogy az alacsony foglalkoztatás, ami 1973 óta ezeket a tőkés gazdaságokat jellemezte, miért nem nyújtott alapot egy újabb, tartós fellendüléshez. Ha pedig a késői 1970-es és a korai 1980-as évek alacsony kapacitáskihasználási szintje meggyőző keynesi magyarázatot is ad a tőkefelhalmozás lassulására ebben a periódusban, egy efféle magyarázat képtelen megmagyarázni azt, hogy miért fordult meg a felhalmozási ráta hosszú, második világháború utáni gyorsulása, ami a késő 1960-as és a korai 1970-es évek magas kapacitáskihasználási szintje és élénk aggnegált kereslet mellett következett be.

E fejezetben a két megközelítést (a keynesit és a marxit) egy olyan modell segítségével integráljuk, amelyben a jövedelemelosztás egyszerre kulcsa az aggnegált kereslet meghatározásának, mint a Keynes-Kalecki tradícióban belül, és endogén eredménye a foglalkoztatás, illetve a gazdasági aktivitás szintjének, mint a neo-marxista osztálykonfliktus nézőpontban. Az eredményül kapott modellben a berráta hármas szerepet fog játszani: (1) a fogyasztási kereslet forrása, (2) az egységnyi munkaköltség

² Az egyik kivételével Thomas Weisskopf megvilágító erejű értelmezési kerete, amely integrálja a tőkés válság két aspektusát (egy harmadik, a tőke szerves összetételének növekedése miatt bekövetkezett profitráta csökkenése mellett) és értékeli ezeknek a második világháború utáni USA-ban a profitráta mozgását megvilágító erejét (Weisskopf (1979)). A disequilibrium foglalkoztatási-elmélet sok szempontból tárgyalja ezt a problémát, amikor szembeállítja a keynesit a klasszikus munkanélküliséggel. Lásd Benassy (1982).

³ Sok értelmezés – különösen azok, akik a felhalmozás társadalmi struktúrája, vagy a szabályozás elmélete keretén belül működtek, – megpróbálta mindkét hagyomány szempontjait ötvözni. Lásd Armstrong et al. (1984), Aglietta (1976), Lipietz (1983), Boyer és Mistral (1983), valamint Bowles et. al. (1983a).

alkotóeleme, azaz levonás a profitból, illetve (3) a tőke eszköze a munkafegyelmezésben (és ily módon az alkalmazotti munkaórára jutó kibocsátás meghatározója). A tőke szempontjából ezek a szerepek ellentmondóak, amelyek viszonylagos fontosságától függően a profitok eshetnek, vagy növekedhetnek a bérrel való változásával. Hasonló módon – mint majd látni fogjuk – megvizsgálva a bérnek mind az aggregált keresletre, mind az egy munkaórára jutó kibocsátás endogén meghatározódására gyakorolt hatását, a foglalkoztatás szintje pozitívan és negatívan is reagálhat a bérrel való változására, ami lehetővé teszi azon rezsimek kialakulását amelyeket rendre "bérvézérelt"-nek illetve "klasszikus foglalkoztatási" rezsimek nevezünk.⁴

A Keynes-Kalecki megközelítés és a munkafolyamat-iskolaosztják a bér olyan felfogását, amely szerint az kulcs mind a stabilitás, mind pedig a válság megértéséhez. De mindkét megközelítés számára a bér kettős, nem pedig hármas szerepet játszik a gazdaságban. Azok számára, akik az aggregált keresletre koncentrálnak, a bér a munkaadó számára költség valamint forrása a fogyasztási cikkek keresletének. A "megfelelő jövedelemelosztás" az, amelyik a bér e két aspektusát a stabil akkumulációt lehetővé tevő módon hangolja össze.⁵ A munkafolyamat-iskola másrészt a munkafegyelemre és az alkalmazotti munkaórára jutó kibocsátás endogén meghatározódására koncentrálnak, ahol a bér egyszerre a munkaadó költsége és a munkaadó eszköze a munkafolyamat ellenőrző rendszerében: nem-teljes foglalkoztatás körülményei között a magas bérek növelik a munkás alkalmazása bérleti díjának nevezhető összeget – az alkalmazott munkás jövedelme és az ő következő legjobb alternatívája közötti különbséget – és ily módon a munka fegyelmezésében egyszerre jelenti a "répát és botot". A "profitmaximalizáló bérrel az, amely kiegyensúlyozza a bérköltséget és a munkások felügyeletének költségét, vagyis a kemény (és jó) munkának a munkásból való kicsalogatása alternatív eszközeit.

Mind a keynesi, mind a marxi megközelítéssel szemben a bérrel hármas szerepe olyan modellben világítható meg, amely egyidejűleg határozza meg a reálbért és a foglalkoztatás egyensúlyi szintjét (egyúttal a munka termelékenységét és így a profitrészesedést is) a két viszony együttes hatásán keresztül. Az első, amely a reálbér és

⁴ E két rezsimek összevethető az előző, 4. fejezetben javasolt stagnacionista-megélénkítő megkülönböztetéssel a következő különbséggel: itt a reálbér a kulcsváltozó, mert a termelékenységet endogén módon határozzuk meg, míg a Marglin-Bhaduri-formula a jövedelemelosztásnak az aggregált keresletre gyakorolt hatását vizsgálja és ily módon a jövedelemrészesedéseket tekinti az elemzés kiindulópontjának. Figyeljük meg, hogy a "klasszikus" foglalkoztatási rezsimek *nem azonos* azzal a bérvézérelt növekedéssel, ahogyan a fogalmat az előző fejezetben használták! A 4. fejezetben a "profitvezérelt" pozitív viszonyt jelzett az egységre jutó profit és a kibocsátás között. Jelen modellben a klasszikus rezsimek az, amelyben a bérek és a foglalkoztatás közti viszony negatív. Mindaddig, amíg a termelékenység változó, a profit és a kibocsátás közötti kapcsolatnak nem kell a bérek és a foglalkoztatás körüli viszonyt ellentétessé lennie. A kibocsátásnak és a foglalkoztatásnak nem kell ugyanabba az irányba mozognia, amikor a termelékenység a foglalkoztatással változik.

⁵ A "megfelelő jövedelemelosztás" kifejezést Malinvaud (1980)-ból vettük át.

a munkaintenzitás feletti tőke-munka konfliktuson alapuló modell az egyensúlyi reálbért a foglalkoztatás szintjének pozitív függvényeként fejezi ki, azaz: $w^*=w^*(h)$. Modellünk második alapvető viszonya egy olyan aggnegált munkakeresleti függvény; amely egy keynesi munkakeresleti függvényhez hasonló, "jövedelem egyenlő költsékezés" feltételen alapul, amennyiben a foglalkoztatás színijét többek között a reálbér függvényeként kezeli, azaz: $h^*=h^*(w)$.

Az első viszony egyszerre származik a cégek költségminimalizálásának elsőrendű feltételeiből (cég-egyensúly) és abból a feltételből, hogy miközben minden cég a bért a munka feletti ellenőrzés eszközének tekinti, egyensúly esetén az azonos munkát azonosan kell megfizetni az egész gazdaságban (béregyenlőség).⁶ A béregyenlőség és a cégegyensúly feltételeinek együttes kielégítése egy "általános munkakiaknázási egyensúly"-t (general labour-extraction equilibrium – GLEE) eredményez, amely a $w^*=w^*(h)$ viszony alapjául szolgál. A második viszony; $h^*=h^*(w)$ az "aggregát kereslet egyensúly" feltétele (aggregate demand equilibrium – ADE); ez a h mozdulatlanságának olyan feltétele, amely a termékpiacokon a többletkereslet, és többletkínálat hiányát követeli meg. Az endogén módon keletkezett munkatermelékenységi szintből és az aggregát kereslet összetevőiből vezetjük le azzal a feltevéssel, hogy a cégek mindig keresletkorlátosak és így a többletkereslet szintjével pozitívan változtatják a foglalkoztatást.

A rendszer együttes egyensúlyában (joint equilibrium – JE) a termékpiacok megtisztulnak, de a munkapiac nem. A munkapiacok kudarca a megtisztulást illetően, akár még az atomisztikus verseny és rugalmas árak illetve bérek feltevése mellett – mint látni fogjuk – abból a tényből fakad, hogy a munkások nem költségmentesen szállítják munkájukat a munkaadóknak a munkaszerződés aláírása után; ehelyett a munka intenzitása továbbra is osztálykonfliktus tárgya marad. Ebben a konfliktusban a tőkének mindig az lesz az érdeke, hogy a munkásoknak többet fizessen, mint annak legjobb következő alternatívája. Azoknak a munkásoknak, akik tudják, hogy azonos munkát tudnak találni azonos bérrel, kevés okuk van arra, hogy a menedzsment utasításait méltányolják, ha azok ütköznek a munkásoknak a munkaidőre vonatkozó elképzeléseivel, mint például a jó légkör, biztonság, vagy egyszerűen a munka közbeni pihenés. Az ily módon eredményül kapott foglalkoztatási járadék, amely az alkalmazott munkásokat illeti, egyszerre kritikus része a munkaadó munkafegyelmező stratégiájának és axiomatikus bizonyítéka a kényszerű munkanélküliség létezésének,

⁶ Ha a cégek technológiai eltérnek oly módon, hogy az érinti a kiaknázási függvényt, akkor a béregyenlőség feltevése sérülni fog, mert a cégek optimálisnak fogják találni, hogy az azonos munkákat különbözőképpen fizessék meg. Mivel feltettük, hogy a cégek azonos technológiákat használnak és a termelési folyamat, illetve a kiaknázási folyamat formálisan elkülöníthetőek, ez a lehetőség modellünkben nem merül fel.

amelyet "meg nem tisztuló" munkapiacoknak is nevezhetünk. Látni fogjuk majd, hogy a munkások közötti verseny miatt nem tünteti el ezt a foglalkoztatási járadékot.

Ha valaki az állítja – miként mi is –, hogy a munkaadók a foglalkoztatási járadék optimális szintjét választják meg, nem jelenti annak feltételezését, hogy meg tudják határozni a foglalkoztatás szintjét, jóval kevésbé, mint amennyire tudatosan hoznak létre munkanélküliséget foglalkoztatási politikájukon keresztül, a munkafegyelem fenntartása érdekében. Ezért az mikroökonómiai érvelés, amely a munkapiacok meg nem tisztulása egyensúlyi természetét mutatja be, önmagában nem nyújtja a foglalkoztatás és a munkanélküliség elméletét. A foglalkoztatás és a munkanélküliség szintjét nem a tőke munkát ellenőrző stratégiája határozza meg egyedül, hanem a munka ellenőrzésének ezen struktúrája illetve a javak és szolgáltatások iránti aggnegált kereslet kölcsönhatása.

Fontosabb eredményeinket röviden összefoglalhatjuk. Először, igen általános feltételek mellett, modellünk magas foglalkoztatás mellett profitcsökkenést jelez. Ennek következményeként a teljes foglalkoztatás melletti egyensúly lehetetlen, kivéve rendkívül szigorú feltételek mellett. A foglalkoztatás korlátozó szintjén túl az aggregát kereslet bővítésének politikája hatástalan lesz a munkafolyamat szervezésének és a bérek, illetve a munkaintenzitás meghatározásának intézményi megváltoztatása nélkül.

Másodszor, megmutatjuk, hogy a keynesi és a marxi megközelítések kombinációja egy sor, általunk foglalkoztatási rezsimnek nevezett berendezkedést hoz létre – a munka feletti ellenőrzés rendszerének kialakítását, az állami költekezésnek és aggnegált keresletnek egy összekapcsolódó rendszerét. Ezen foglalkoztatási rezsimnek némelyikét bérvezéreltként jellemezhetjük, amennyiben a foglalkoztatás egyensúlyi szintje és a reálbér pozitív viszonyban vannak. Egy bérvezérelt foglalkoztatási rezsim lehetősége aligha meglepő, mivel a keynesi aggregát kereslet és a marxi munkafolyamat megközelítés logikája egymást kölcsönösen kiegészíti: mindkettő szerint (a neoklasszikus modellel éles ellentétben) a bér lehet túl magas és túl alacsony is a profitabilitás, a felhalmozás és a foglalkoztatás szempontjából. Ennek ellenére, még ha el is fogadjuk azokat a feltevéseket, amelyek igen kedvezőnek tűnnek egy bérvezérelt foglalkoztatási rezsim számára – exogén beruházási kereslet, nem takarítanak meg a bérekből –, nincs garancia arra, hogy egy bérvezérelt foglalkoztatási rezsim alakuljon ki.

Harmadszor, a foglalkoztatás színvonalának növekedése – bármi módon is történjék – a bérvezérelt foglalkoztatási rezsimet ténylegesen az ellenkezőjére változtatja. Ez az eredmény semmilyen módon nem függ a beruházási, vagy a megtakarítási függvények nem-lineáris voltától; endogén módon alakul ki a

foglalkoztatási szintnek a reálbérekre és ily módon a profitabilitásra gyakorolt hatásán keresztül.⁷

Negyedszer, ha a jóléti állam bővülése olyan formát ölt, amely csökkenti a különbséget a bér és a társadalmi bér között, akkor az eredmény bérvézérelt foglalkoztatási rezsim kialakulásának irányába fog hatni. Ily módon lehetséges a szociáldemokrata program egy szimbiotikus minősége, amely igazolja, hogy a bérnövekedés és egy megfelelő jóléti állam erősítheti a foglalkoztatást. Ennek ellenére modellünkben az is világos, hogy, hogy a munkanélküliség biztosítási segély és más, a jóléti államot jellemző jövedelempótló szociális kiadások növekedése előmozdíthatják a profitsökkenést és így veszélyeztethetik a hosszú távú felhalmozási folyamatot. Ez a "társadalmi béren alapuló profitsökkenés" azért következik be, mert a munkanélküliség-biztosítás tompítja a munkások munkanélküliség általi fenyegetettségét, ugyanakkor erősíti a munkások alkuerejét a tőkével szembeni a munkát és a fizetést illető konfliktusában. Ez akkor is érvényes, ha a jóléti állam kiadásait nem a tőke megadóztatásából finanszírozzák.

A következő szakaszban modellezzük a reálbér és a munkaintenzitás endogén meghatározódását, majd a III. szakaszban ezeket az eredményeket felhasználjuk a munkaköltségek és a profitabilitás vizsgálatára. A VI. szakaszban bevezetünk egy termékpiac-megtisztulási és az aggregát munkakeresleti feltételt, és leírjuk eredményül kapott makroökonomiai egyensúlyt és az ehhez kapcsolódó foglalkoztatási rezsimet. Az összefoglaló szakaszban néhány feltevést fogalmazunk meg azzal kapcsolatban, hogy ez a modell milyen mértékben tudja megvilágítani a háború utáni fellendülést és annak végét.

Mindvégig alkalmazzuk a nagymértékben kompetitívnek, de rövidtávúnak nevezhető feltételeket. Minden szereplőről feltesszük a tökéletes informáltság melletti optimalizáló viselkedést; a munkakínálatot, a technológiát és a tőkeállományt azonban konstansnak tekintjük. Mivel a beruházás és a kapacitás-kihasználás általános kérdéseit az előző fejezet már felvetette, mi az aggregát kereslet keletkezését és a termékpiac megtisztulásának feltételeit azzal a feltevéssel modellezzük, hogy a beruházási javak iránti kereslet és a nettó export exogén módon meghatározott, ami lehetővé teszi számunkra, hogy leegyszerűsített módon koncentráljunk a megtakarítások, a kormányzati kölcsönfelvételek és a bérekből, illetve a társadalmi bérekből finanszírozott fogyasztás-cikk-kereslet meghatározódására. Először a berráta és a munkaintenzitás meghatározódásával foglalkozunk.⁸

⁷ Ez az eredmény összevethető Marglin és Bhaduri hasonló következtetésével, egy olyan IS-görbe lehetőségére vonatkozóan amelynek van stagnacionista és megélénkítő szegmense. A két eredmény egymást kölcsönösen kiegészíti, mivel a mi megállapításunk, amely a magas foglalkoztatás melletti profitsökkenésen alapul, nem használja fel a beruházási függvény nem-lineáris jellegét.

⁸ A beruházásnak a profitabilitástól és ily módon a bérköltségektől való függése könnyen bevezethető volna. Lásd Bowles és Boyer (1988).

II. Munkafegyelem, az optimális bér és egyensúlyi munkanélküliség

A gazdaság standard walrasi modellje a termelési folyamatot két egyenletként mutatja be: a termelési függvénnyel és egy költségfüggvénnyel. A költségminimalizálás magatartási axiómája mellett ez nyújtja a legtöbb neoklasszikus és keynesiánus makroökonómiai modell kínálati oldalának alapját. De, ha az egy órára jutó munkainput nagysága és minősége endogén módon változik, akkor ez a megközelítés értelmetlen, mert a termelési függvény munka változója – a ténylegesen elvégzett munka – nem azonos a költségfüggvény munka változójával – a bérelt munkaórákkal. Egy harmadik egyenletre van szükség, olyanra, amely a bérelt munkaórákat viszonyítja az elvégzett munkamennyiséghez. E harmadik viszonynak – amit *munkakiaknázási függvény*-nek nevezhetünk – központi jelentősége van megközelítésünkben, mert – mint azonnal látni fogjuk – alapot nyújt ahhoz, hogy a munkaintenzitást és a berrátát a foglalkoztatási szint – és ezért endogén – függvényévé tegyük.

Mivel a munkaintenzitás – az egy óra alatt teljesített munka – endogén módon meghatározott, különbséget kell tennünk munka erőfeszítés, munka és munkaidő között. Az előbbit erőfeszítés-egységekben merjük, az utóbbit órákban.⁹ Vegyük egy reprezentatív cég – a gazdaságot alkotó sok cég közül az egyik – termelési függvényét:

$$Q = Q(L) = qeH, \quad (1)$$

ahol

Q = időperiódusra jutó kibocsátás szintje,

L = az e periódus alatt termelésre fordított munka mennyisége,

H = a cég által a periódus alatt bérelt munkaórák száma,

e = a bérelt munkások által egy óra alatt teljesített munkamennyiség,

q = munka-erőfeszítés egységére jutó kibocsátás (konstans).

A munka intenzitását, e -t a munkások és a munkaadók is befolyásolják, egyénileg, vagy a szakszervezetekben, munkaadói szövetségeken és az államon keresztül cselekedve. A kollektív interakciók e formái és az eredményezett kollektív alku-megállapodások, egészségügyi és biztonsági szabályozások, munkanormák, illetve a munkások

⁹ Paradox módon a munka-erőfeszítést éppen mérésének nehézsége teszi oly fontossá a termelési folyamat közgazdasági elmélete szármára – ha költség nélkül megfigyelhető volna, akkor a cég erőfeszítést vásárolhatna munkaidő helyett – és ugyanezért rendkívül nehéz tanulmányozni. Ismereteink szerint Schor (1988) az egyetlen tanulmány, amely a termelési folyamatot makroökonómiai összefüggésben a munkaintenzitás tényleges mértékegységeinek felhasználásával tanulmányozta. Ennek ellenére jelentős mennyiségű közvetett bizonyíték van arra, hogy az erőfeszítés változékonysága a munkakapcsolatok és a makroökonómiai feltételék eredménye. Lásd Naples (1986), Schor és Bowles (1987), Weiskopf et. al. (1983) és Rebitzer (1987).

ellenállása és a munkafolyamat iránti elkötelezettségük biztosítja az e -t meghatározó intézményi keretet.

Az egyes munkások által egy óra alatt teljesített munkamennyiséget – e -t – megközelítő értelemben – az egyes munkások és munkáscsoportok választják meg a fenti környezetre és a munkaadók munkakiaknázási stratégiájára válaszolva, a külső munkapiac és a munkánélküli-biztosítási segély mellett. Az egyszerűség kedvéért feltesszük, hogy az emberek keményebben dolgoznak, ha magasabbak (a munkások számára) annak költségei, ha az erőfeszítéseik szintje a menedzsment várakozásai alatt maradnak.¹⁰ Feltételezzük továbbá, hogy a munka homogén; valamint nincsenek felvételi, képzési és elbocsátási költségek. Ily módon a munka intenzitása a munkakiaknázási-függvény alapján határozódik meg:

$$e = e(w_c),$$

ahol

$$e' > 0, e'' < 0 \text{ és } e(0) = \underline{e}, \quad (2)$$

ahol

w_c = a munkás munkája elvesztésének várható költsége; és

e = a munkások által önkéntesen teljesített munka intenzitása, $w_c = 0$ esetén.

A munka elvesztésének várható w_c költsége a munkás folyó jövedelme és a munka elvesztése esetére vonatkozó jövedelmi kilátások súlyozott átlaga közötti különbség. Így w_c függ a folyó bértől, az újrafoglalkoztatás valószínűségétől, a várható újraalkalmazás bérétől és a munkánélküli-biztosítás nagyságától vagy hasonló, rászorultságon alapuló szociális segélyektől.¹¹ Nagyon leegyszerűsített formában,

$$w_c = w - (h \cdot w_a + (1 - h)w_u) \quad (3)$$

ahol

w = a munkás folyó bére;

¹⁰ Egy teljesebb modell számolna a munkaadóknak a munkásokat ellenőrző, vagy felügyeleti rendszerével és a menedzsment kívánságai alatt teljesítő munkások elbocsátásának változó valószínűségével, mint például Bowles (1985). Ez esetben semmit sem veszítünk annak feltételezésével, hogy a tévelygő munkás leleplezésének valószínűsége a menedzsment részéről exogén módon meghatározott és azt a kétségtelenül extrém feltevést alkalmazzuk, hogy a menedzsment számára elégtelen szinten teljesítő munkás leleplezése esetén mindig elveszti munkáját. Paradox talán az, hogy miközben konfliktusos munkafolyamatot feltételezünk, explicite nem modellezzük a főnökök szerepét a munka irányításában. Ha explicite modellezni akarnánk a felügyeleti munkát, akkor jelentős mértékben ki kellene bővíteni modellünket. Különösen fontos amiatt, mert amennyiben ésszerűnek tűnik, hogy a felügyeleti munka ne változzék a foglalkoztatási rátával – a főnökök fix munkát végeznek, ami nem változik a kibocsátással –, akkor nemcsak a munkafolyamatnak, hanem a felügyelet rögzített óraszámát is figyelembe vevő egy munkaórára jutó kibocsátás ciklikus viselkedésének (a felügyelet rögzített óraszámát is beszámítva) és a munkaköltségeknek is egy realiztikusabb képét kapnánk eredményül: a foglalkoztatás alacsony szintje mellett a munka termelékenység pozitívan változna a foglalkoztatással, a foglalkoztatás magas szintje mellett pedig azzal ellentétesen.

¹¹ Idősoros becsléseket végeztek a w_c -re az USA-ban és az Egyesült Királyságban. Lásd Schor és Bowles (1987) és Schor (1988).

- w_a = a munkás alternatív foglalkoztatás esetén várt bére, ha a munkás számára munkája elvesztése esetén egy alternatív munka biztosítva van;
- w_u = munkanélküliségi biztosítás és egyéb jövedelem-pótló kormányzati támogatás, amelyre egy munkás számíthat;
- h = annak valószínűsége, hogy biztosítva van egy alternatív munkalehetőség munkás munkájának elvesztése esetére.

Az újrafoglalkoztatás h valószínűsége meggyőző módon egyenlővé tehető a munkakeresletnek, a munka kínálatához viszonyított rátájával, vagy a foglalkoztatás rátával. Az egyszerűség kedvéért feltesszük, hogy a bért, az alternatív bért és a jövedelempótló "szociális bért" mind a termelt javak egységeiben fizetik. Feltesszük, hogy minden szociálisbér-költséget kormányzati adósságból finanszíroznak, ily módon félretoljuk a profit, vagy a bérek adóztatásának problémáját. Megszerkesztéséből világos, hogy w_c -t értelmezhetjük foglalkoztatási járadékként is, azaz olyan jövedelemként, amely a munkás munkájának második legjobb alternatívája feletti és azt meghaladó munkarészével kapcsolatos.

Mivel a kiaknázási függvény mikroökonomiai logikáját tanulmányok egy sorában már feltártuk (lásd Bowles (1985) és az ott található hivatkozásokat), elegendő annyit mondani, hogy *ceteris paribus* és w_a -nál kisebb w_u esetén a munkás munkaerő-feszítése h -nak, az új foglalkoztatás találása valószínűségének negatív függvénye, és – ezzel összefüggésben – a munka-erőfeszítés a berráta pozitív függvénye.¹² Továbbá, a ténylegesen bevezetett munkaadói stratégiák tartományában a munka-elvesztés költsége megváltozásának hatékonysága munkaerő-feszítés ösztönzése tekintetében (e -nek w_c -re vagy e' -re vonatkozó deriváltja) csökkenő függvénye w_c szintjének, azaz $e'' < 0$.

A cég problémája H és w olyan megválasztása, amely maximalizálja az r profitrátát. A tőkeállományt önkényesen egységnyivel téve egyenlővé, a profitráta egyenlő az összprofittal, és

$$r = (qe - w)H \tag{4}$$

A cég ahhoz a kívánt Q_d értékesítés megtermeléséhez szükséges munkaórát bérel, és ezért a foglalkoztatása:

$$H = Q_d / qe \tag{5}$$

és

$$r = (qe - w)Q_d / qe, \tag{6}$$

vagy

$$r = \left(1 - \frac{w}{qe}\right) Q_d. \tag{7}$$

¹² A termelés osztálykonfliktus-elméletének mikroökonomiai logikáját Bowles (1985) fejte ki, amelyben megkülönbözteti ezeket az általában "hatékonysági bér"-modelleknek nevezett koncepcióktól.

Ha megengedjük, $w/e=c-t$, az órabérnek az egy óra alatt teljesített munkához viszonyított rátája, avagy a munka egy tényleges egységének költsége:

$$r = (1 - c/q)Q_d. \quad (8)$$

A w/qe (vagy c/q) kifejezés az egységnyi kibocsátás költsége a kibocsátás egységeiben, vagy ezzel egyenértékű módon, a kibocsátás bérhányada. Mivel a tőkeállomány egységnyi, ezért a profitráta egyenlő a profithányad ($1-w/qe$, amely a kibocsátás bérhányada) és a kibocsátás szorzatával. A profit maximalizálásához ezért a cégnek w/e -t kell minimalizálnia.

Feltéve, hogy a cég kibocsátásának szintje nem változtatja meg a munkakiaknázási folyamatot, a cég lépésről lépésre cselekedhet: először meghatározza a költségminimalizáló w -t, és ezután meghatározza a kibocsátás szintjét.¹³

Egy adott különös kiaknázási függvény mellett természetesen meglehet, hogy a cég nem képes saját optimális w^o bérét bevezetni, ha a munkások szakszervezete képes "tetszik, vagy nem tetszik" ajánlatot tenni.¹⁴ Maga az optimális bér a munkaadók, mint a munka vásárlói közötti verseny struktúrájától és a w_n szociálisbér szintjétől fog függeni. Mi itt a cég stratégiájának ez utóbbi intézményi meghatározójára fogunk koncentrálni.¹⁵

Ahhoz, hogy a cég minimalizálja c -t, megpróbál olyan w -t megállapítani, ami egyenlővé teszi a kiaknázási stratégia határhatékonyságát annak átlagos hatékonyságával, vagyis megkísérli egységnyi munkaköltség bérre vonatkozó deriváltját nullával egyenlővé tenni:

$$\frac{d(w/e)}{dw} = e_w - \frac{e}{w} = 0, \quad (9)$$

ahol e_w az e -nek w -re vonatkozó deriváltja, azaz

$$e_w = (e') \left(\frac{dw_c}{dw} \right). \quad (10)$$

Mivel w_c -ben minden kifejezés a cégre nézve exogén a w kivételével, a munkások alternatív jövedelem-áramlása: $hw_a + (1-h)w_c$ egy exogén mennyiség: \underline{w} , ezért $w_c = w - \underline{w}$, és dw_c/dw egységnyi, ezért a cég által fizetett bér egységnyi növekedése w_c -t egységnyivel növeli.¹⁶ Ez esetben a cég költség minimalizálásának elsőrendű feltétele egyszerűen

¹³ Szigorúan szólva az a fellesés, hogy a kiaknázási függvény és a termelési függvény elválasztható egymástól és így a cég lépésenként járhat el. nem realiztikus: lehet, hogy a nagyobb cégeknek a kicsikétől eltérő problémáik vannak a munka kontrollját illetően, és egy egyéb inputokkal kibővített modellben a technológia megválasztása általában megváltoztatja a munkafolyamat költségellenőrzését és a munkának a munkaerőből való kiaknázásának nehézségét. A technológia és a munkakiaknázás viszonyáról lásd Marglin (1974) és Bowles ("Social Institution and Technical Change" in Goodwin et al., 1988).

¹⁴ Az "o" felső indexszel jelöljük a cég optimális bér ajánlatát, amely a cég egyensúlya általunk adott meghatározásának felel meg. A "*" felső index az általános munkakiaknázási egyensúlyban jelöli a bért, vagyis akkor, amikor a cégegyensúly és a béregyenlőség is érvényesül.

¹⁵ Egy kollektív béralku-modell hasonló eredményt adna.

¹⁶ A cégek természetesen felismerhetik, hogy a bérmegállapításuk befolyásolja más cégek bérmegállapítási mintáit akár vezető szerepet játszván a bér megállapításában, akár kollektív alkumegegyezéseken keresztül.

Feltéve például, hogy a cégek $\frac{dw_a}{dw}$ -t nulla helyett egységnyivel teszik egyenlővé, érdekes alternatív elsőrendű

feltételsort kapunk, ami bővebb tárgyalást igényelne, annál mint amit itt nyújtani tudunk. A nemzetgazdaságok jelentős mértékben eltérnek abban, hogy milyen kiaknázási stratégia és bér-megállapítási minta alkalmazható

$$e' = e/w, \quad (11)$$

ami lehetővé teszi számunkra, hogy az optimális bért a következőképpen definiáljuk:

$$w^\circ = e/e'. \quad (12)$$

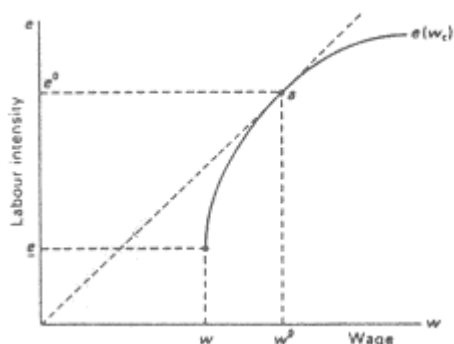
A cég költségminimalizáló problémáját az 1. ábra illusztrálja.

A cég egyensúlyának komparatív statikus elemzése megmutatja – nem meglepő módon –, hogy a h foglalkoztatási ráta, vagy a w_c állampolgári bér növekedése növelni fogja w° -t. Ezért

$$dw^\circ/dh = (dw/dh)(dw^\circ/dw) = (w_a - w_c)(we'' - e')/we'' \quad (13)$$

és

$$dw^\circ/dw_u = (dw/dw_u)(dw^\circ/dw) = (1-h)(we'' - e')/we''. \quad (14)$$

1. ábra: Optimális bér cég egyensúlyban, endogén munkaintenzitás esetén.

Mindkét egyenlet jobb oldalán az első kifejezés rendre a foglalkoztatási ráta, vagy a szociálisbér növekedésének hatása a munkás alternatív jövedelem-áramlására, ami mindkét esetben pozitív. A számláló és a nevező megmaradó része mindkét esetben határozottan negatív a költségminimalizálás másodrendű feltétele miatt. Így

$$dw^\circ/dh > 0 \quad (15)$$

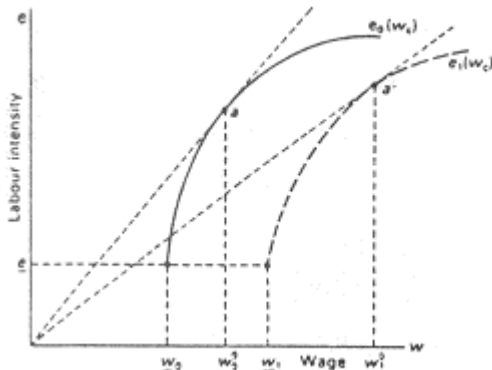
és

$$dw^\circ/dw_u > 0. \quad (16)$$

A 2. ábrán látható, hogy akár a foglalkoztatási ráta, akár a munkanélküli-biztosítási segély növekedése a kiaknázási rátát jobbra tolja el, ami magasabb optimális bért és a hatékony munkaegység magasabb átlagos költségét idézi elő. A h változása

leginkább, beértve az itt nem elemzett, kollektíven kialakított berrátát is. Egy bővebb elemzésben a tőkés gazdaság különböző szektorait különböző munkakiaknázási és bér-megállapítási stratégiák képviselhetik; az elsődleges munkapiacokat kollektív alkuk jellemeznék, a munkaadók felismernék kollektív függőségüket kölcsönösen egymástól és a talán egyéb más jellegzetességek, mint a hosszú távú foglalkoztatás. Miközben a másodlagos szektorok szorosabban illeszkednének a fenti atomisztikus helyzethez. Az elbocsátáson alapuló munkafegyelmelési rendszerek alternatívái, mint a hosszú távú foglalkoztatási megállapodások és munkások általi kooperatív ellenőrzés magas bérekkel járhat, ami lehet a kooperáció biztosításának költsége, vagy más okból is kialakulhat.

általában megváltoztatja az optimális kiaknázási stratégiát. Ez azért van így mert h magasabb szintje csökkenti e/w -t és növeli annak inverzét, az egységnyi munkaerőfeszítés költségét, ily módon megzavarja az elsőrendű feltételeket (11).¹⁷

2. ábra: A foglalkoztatás, vagy a munkanélküli biztosítási segély növekedése emeli az optimális bért.

III. Általános munkakiaknázási egyensúlya magas foglalkoztatás melletti profitsökkenés

A cég egyensúlyához csak az szükséges, hogy a cég elsőrendű feltételei teljesüljenek: az általános munkakiaknázási egyensúly a bérek egyenlőségét, azaz $w = w_a$ -t is megköveteli. A cég továbbra is a (11) elsőrendű feltételeken és az alternatív bér exogenitásán alapuló stratégiát alkalmazza: a bérek egyenlőségének feltétele nem jelenti azt, hogy a cég megváltoztathatja az alternatív bért, a saját, munka feletti ellenőrzése eszközeként. De az eredményül kapott bérnek olyannak kell lennie, hogy egyidejűleg $w = w_a$ -t és $e' = e/w$ -t eredményezzen.

¹⁷ Az erőfeszítés magasabb átlagos költsége mellett a cég számára általában optimális lesz – ha továbbra is bérel munkát egyáltalán –, hogy intenzívebb munkakiaknázásba fogjon, megnövelve a munka elvesztésének költségét addig, amíg határhözadéka le nem csökken az immár alacsonyabb bérdolláronkénti átlagos erőfeszítési szintre, e/w -re, ezzel helyreállítja a (11)-es elsőrendű feltételt.

Így a cég – ha teljesen alkalmazkodik h változásához – magasabb w_c -t fog alkalmazni a h magasabb szintje mellett. Ugyanezt az eredményt kapjuk a szociális bér növekedésére. Ezt a némiképp meglepő eredményt először H. Gintis és T. Ishikawa mutatta ki. Ez az eredmény megerősíti, ha megvizsgáljuk a következő kifejezést:

$$dw_c / d\underline{w} = (dw^o / d\underline{w}) - 1,$$

amely a fentebbi (14)-ből

$$dw_c / d\underline{w} = (we'' - e') / we'' - 1 = 1 - e' / we'' - 1 = -e' / we'',$$

ami a cég költségminimalizálásának első- és másodrendű feltételéből pozitív kell, hogy legyen. A cégek látszólag nem teljesen igazítják munkakiaknázási stratégiájukat ciklikusan az új feltételekhez az előrejelzett módon; w_c empirikus becslésének erőteljesen ciklussal szembeni mozgása azt sugallja, hogy ha a cégek a munkakiaknázási stratégiáikkal teljesen alkalmazkodnának a ciklus minden pontján, akkor a w_c cikluserősítő mozgását találnánk (és ennek megfelelően e esetén is) (lásd Schor és Bowles (1987)). Rebitzer (1987) a kiaknázási stratégiák rövidtávú változásainak jóval kidolgozottabb kezdésmódját fejt ki a jóval realisztikusabb hosszú távú foglalkoztatási megegyezések feltételei mellett.

A h növekedése például növekedést fog előidézni minden cég munkásainak alternatív jövedelemáramlásában, \underline{w} -ben, ami minden cégnél béreik növelését fogja kiváltani (miként azt a cég-egyensúly elemzése mutatta), ami azután növeli \underline{w} -t, a bérnövekedés újabb körét váltva ki, és így tovább. Ezzel a foglalkoztatás növekedésének az általános munkakiaknázási egyensúly melletti bérré, w^* -ra gyakorolt hatását felbonthatjuk egy közvetlen hatásra – dw°/dh -ra – és az egymást követő bérnövekedések általánossá válásának, illetve ennek a munkás alternatív bérré, s ezért a \underline{w} -re gyakorolt befolyásának közvetett hatására szerepére. Ezért:

$$dw^*/dh = (dw^\circ/dh)[1 - (d\underline{w}/dw_a)(dw^\circ/d\underline{w})]^{-1} \quad (17)$$

A (17) kifejezés jobb oldalán szereplő "multiplikátor" kifejezésben a foglalkoztatás növekedésének a bér versengő feltornázásán keresztül megvalósuló közvetett hatása tükröződik. A foglalkoztatás alacsony szintjei mellett a bérek egymást követő növekedései összetartanak és pozitív véges hatást eredményeznek. De a "bérrobbanási multiplikátor"-nak nevezhető együtttható végtelenül nagy lesz, ha

$$(d\underline{w}/dw_a)(dw^\circ/d\underline{w}) = 1, \quad (18)$$

vagy (14) felhasználásával

$$h(we'' - e')/we'' = h(1 - e'/we'') = 1, \quad (19)$$

amelyből világos, hogy w^* a h -val egy $h_{\lim} < 1$ -ig növekszik, amelynél dw^*/dh és w^* végtelen lesz. Felhasználva (19)-et, a foglalkoztatás korlátozó szintje a következőképpen definiálható:

$$h_{\lim} = \lim(1 - e'/we'')^{-1}, \quad (20)$$

ami egyértelműen kisebb egynél, mivel e' és w pozitív, e'' pedig negatív.

E magas foglalkoztatás melletti bérrobbanás gazdasági alapja az, hogy amint h közelít az egységnyihez, a cég egyensúlyi bérenek minden növekedése egy rákövetkező körben tükröződik munkások alternatív jövedelemhozamának növekedésében – mivel a többi cég hasonló bérpolitikát fog folytatni az azonos munkapiaci feltételekre válaszul – amikor a cégek tévesen megpróbálják végrehajtani saját optimális munkakontroll-stratégiájukat.¹⁸

Mielőtt az aggregát kereslet kérdésével foglalkoznánk, két dolog bemutatása maradt még hátra: először, hogy egy tényleges munkaegység egyensúlyi reálköltsége c^* ($=w^*/e^*$), a h foglalkoztatási ráta pozitív függvénye lesz, és másodszer, hogy a munkakiaknázási modell eleve kizárja a teljes foglalkoztatást, mint egyensúlyt.

Az első állítás, miszerint dc^*/dh pozitív – azaz, hogy a munkaköltség a foglalkoztatási szinttel növekszik – a cég (11)-es elsőrendű feltételének komparatív statikai elemzéséből következik. Az eredmény intuitív módon nyilvánvaló, mert

¹⁸ Az elsőrendű feltételből látható, hogy a foglalkoztatás növekedése a w_c optimális szintjének növekedését idézi elő. A w_c -nek ez a növekedése az ami w' végtelenbe tartásáért felelős $h < 1$ -nél. Ha ezzel szemben a cég egy konstans kiaknázási stratégiát alkalmaz minden h -ra nézve úgy, hogy $dw_c/dh = 0$, akkor a $h_{\lim} = 1$ következne be.

világos, hogy a foglalkoztatási szint növekedése a tőke-munka közötti alku környezetének olyan elmozdulását jelenti, amely kedvezőbb a munkások számára. Valójában, mivel az erőfeszítésnek létezik maximuma, s mivel a költségminimalizáló reálbér egynél kisebb foglalkoztatási ráta mellett a végtelenbe tart, a profitcsökkenés akkora lesz amelynél a profit teljesen eltűnik a foglalkoztatás magas szintje mellett.¹⁹

A teljes foglalkoztatás melletti profitcsökkenés vizsgálatakor hasznos lesz megjegyezni, hogy amikor a bér-egyenlőségi feltétel érvényes, akkor a munka elvesztésének költségét a következőképpen fejezhetjük ki:

$$w_c = (1-h)(w-w_u). \quad (21)$$

Adott bérrátát tekintve, két hatás fogja meghatározni az r összprofit mozgását (amely – mivel a tőkeállomány egy különös szintjét egységnyire normalizáltuk – egyúttal a profit rátája is), a foglalkoztatási ráta növekedése esetén: a növekvő h az r -t fogja növelni, ha a munkaóránkénti profit pozitív, de csökkenti r -t a munkapiac feszesebbé válásának a munka elvesztésének költségére, $-(w-w_u)$ -ra és ezért a munkaintenzitására gyakorolt negatív hatásán keresztül. Ezért:

$$r = h(eq - w) \text{ és } dr/dh = eq - w - h'e'q(w - w_u), \quad (22)$$

amely jelzi, hogy pozitív profit esetén a h növekedésével r először nő, majd csökken, magas foglalkoztatás melletti profitcsökkenést írván le. Ennek megfelelően a bér növekedésének hatása az összprofitra (konstans h mellett) a munkaintenzitás pozitív hatását tükrözi, amely a bérnövekedésnek a munka elvesztés költségére $(1-h)$ -ra gyakorolt hatásán keresztül működik, amit ellensúlyoz a negatív bérhatás. A cég optimumának környezetében határozottan negatív lesz:

$$dr/dw = h[e'q(1-h) - 1] < 0, \text{ ha } w > w_{r,\max}. \quad (23)$$

(Az $e'q(1-h) - 1$ zárójeles kifejezés nulla lesz olyan $w_{r,\max}$ bér mellett, amely az összprofitot a foglalkoztatás egy adott szintjére maximalizálja. Ez az a bér, amelyet egyetlen profitmaximalizáló kartell állapítana meg.)²⁰

Elemzésünket azokra a reprodukálható helyzetekre kell korlátoznunk, amelyekben a profil nem negatív. Ezt a *reprodukálhatósági feltétel*-t felírhatjuk egyszerűen úgy, hogy az egy órára jutó kibocsátásnak meg kell haladnia a bért:

$$qe - w \geq 0. \quad (24)$$

A reprodukálhatósági feltétel a wh térben meghatározza a kimenetek egy megvalósítható sorozatát. Korlátjának meredekségét a (24)-ből meghatározva:

¹⁹ A magas foglalkoztatás melletti profitcsökkenésről mindeddig a legátfogóbb tanulmány: Weisskopf (1979). A reálbérekről lásd Schor (1985b) és Kahn (1980). A reálbér kontraciklikus és prociklikus természete vita tárgya és komoly bizonyíték szól amellett, hogy a reálbér ciklussal ellentétesen mozog – amint a keynesi modell sugallja és az itt bemutatott modellel szemben – az általános gazdasági válságok olyan periódusaiban, mint az 1930-as, vagy az 1890-es és talán az 1970-es évekbeliek. Lásd Schor (1985b) és Weisskopf et. al. (1982).

²⁰ A (11)-ből és (2)-ből kimutatható, hogy a w^* atomisztikus kompetitív bér meghaladja $w_{r,\max}$ -t h ésszerű értékeire, azaz $h > (1 - w/qe)$ -re, vagy a profithányadot meghaladó minden foglalkoztatási rátára.

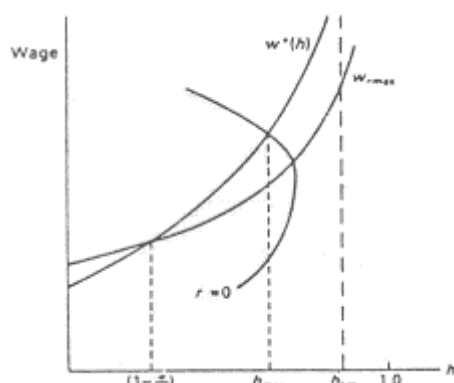
$$dw/dh = [qe'(dw_c/dh)]/[1 - qe'(dw_c/dw)], \quad (25)$$

amely adott béregyenlőség mellett egyenlő:

$$dw/dh = qe'(w_c - w)/[1 - qe'(1 - h)]. \quad (26)$$

Ezért a reprodukálhatósági határ $w_c = w$ -re vízszintes és $1 - qe'(1 - h) = 0$ -ra függőleges. Ezt az utolsó egyenletet azzal a hipotetikus feltétellel nyertük, hogy a foglalkoztatás minden szintjére a tőkésosztály, mint egész olyan bért állapít meg, amely maximalizálja a profitokat.²¹ A 3. ábrán bemutatjuk a reprodukálhatósági feltételt, $r = 0$ -val jelölve, a $w_{r, \max}$ és w^* függvények és a h_{\lim} és h_{\max} foglalkoztatási korlátok mellett.

Első eredményünk miszerint a tényleges munkaegységek költsége növekszik a foglalkoztatási rátával, előidézi a másik előfeltételt: azt, hogy $h = 1$ nem lehet egyensúlyi állapot. Ez láthatóvá válik, ha kombináljuk a reprodukálhatósági korlátot a bér meghatározódási-függvénnyel, $w^*(h)$ -val. Mivel w^* a végtelenbe tart, ha h tart $h_{\lim} < 1$ -hez, ezért még a q hatékonyság önkényesen nagy növekedése esetén sem fog pozitív profitrátát fenntartani.

3. ábra: Foglalkoztatási korlátok: bérrobbanás és reprodukálhatóság.

Ugyanez az eredmény bemutatható magának a kiaknázási modellnek az alapján is. Tudjuk, hogy a cég olyan bért fog megállapítani, amelynél w_c pozitív, kivéve a munkafolyamat egy olyan valószínűtlen esetét, mikor nincs érdekkonfliktus a munkaadó és a munkás között. E korlátozó esetben a munkaadó optimális munkaerőstratégiája az, ha a munkakínálati feltétekkel konzisztens legalacsonyabb bért fizeti a munkásoknak, majd hagyja, hogy munka közben, azt tegyék ami nekik tetszik. Jegyezzük meg, hogy ha ez lenne a helyzet, akkor ésszerűtlen volna a cég részéről, felügyelő személyzetet, vagy felszerelést béreljen. Az a tény, hogy bérelni, csakúgy mint a józan ész, az ilyen helyzet mesterkélt voltát sugallja.²²

²¹ Ez evidens abból a tényből kifolyólag, hogy $qe'(1 - h)$ egyszerűen a bér hatása az egy órára jutó kibocsátásra, mivel a béregyenlőség feltétele mellett dw_c/dw éppen $(1 - h)$.

²² A cég által fizethető legalacsonyabb bér a szociális bér, amely mellett béregyenlőség esetén $w_c = 0$, ezért $e = \underline{e}$. Ezért mindaddig, amíg $\underline{e}q < w_u$, a profit $w_c = 0$ miatt negatív lesz. Az az érv, hogy $w_c = 0$ nem lehet egyensúlyi érték, nem ezen változók egyik különös értékén nyugszik.

Mivel a munkásoknak zérótól különböző w_c -vel kell számolniuk, és – a munkások hasznosságának összetettebb bemutatásától eltekintve – a munkások számára nem közömbös, hogy dolgoznak, vagy elveszítik munkájukat, ebből az következik, hogy a munkanélküli munkások – akik feltevés szerint ugyanolyanok, mint az alkalmazott munkások – kényszerű munkanélküliek. Noha kényszerű ez a munkanélküliség, konzisztens az egyensúllyal, mert, ha a munkanélküli szolgálatait a munkaadónak a folyó bérnél alacsonyabb bér mellett ajánlaná fel, visszautasítanák, mert a munkaadó olyan bért választott, amely már minimalizálja a költségeket.²³

Ezért nincs mód arra, hogy a munkanélküli munkás a foglalkoztatási járadékát elragadja a foglalkoztatott munkástól és így eltüntesse a kényszerű munkanélküliséget. Az eredményül kapott, meg nem tisztuló munkapiac a megszokott értelemben van egyensúlyban: azon szereplők egyikének sincs meg a képessége az újra szerződésekre és a csere arányainak megváltoztatására, akiknek ez érdeke, és akik rendelkeznek a változtatás képességgel, azoknak pedig nem érdeke. A piacmegtisztulás és az egyensúly hagyományos axiomatikus azonosítása ily módon itt nem helyénvaló.

Elemzésünk mindeddig mikroökonómiai volt: levezettük az egyensúlyi béreket, a munkaintenzitást, a munkaköltségeket és a profitokat h egy adott szintjéből. Ennek ellenére, a munkapiaci egyensúly, vagy az egész makrogazdasági egyensúly a h foglalkoztatási rátának a w bérráta függvényeként való endogén meghatározódását igényli. Látni fogjuk, hogy a foglalkoztatás egyensúlyi szintje pozitívan, vagy negatívan változhat a bérrátával együtt, a foglalkoztatás szintjétől, a magas foglalkoztatás melletti profitcsökkenés intenzitásától és a munkanélküli segély szintjétől függően.

(Fordította: Szalai Zoltán)
(folytatjuk)

²³ Lényegében a munkaadó nem hinné el, hogy a munkanélküli kevesebb bérért nagyobb erőfeszítésért dolgozna, s jó okkal, hiszen e modellben a munkások azonosak.